

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

СОЦІОЛОГІЯ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

Методичні вказівки до семінарських занять для студентів напряму підготовки
6.130102 «Соціальна робота»
усіх форм навчання

Обговорено і рекомендовано на
засіданні кафедри соціології і
психології соціального та
особистісного самовизначення
Протокол № 6
від «17» січня 2014 р.

Чернігів ЧНТУ 2014

Соціологія в соціальній роботі

Соціологія в соціальній роботі. Методичні вказівки до семінарських занять для студентів напряму підготовки 6.130102 «Соціальна робота» усіх форм навчання / Укл.: Орешета Ю.В. – Чернігів: ЧНТУ, 2014. – 44 с.

Укладач: Орешета Юлія Василівна, асистент кафедри соціології і психології соціального та особистісного самовизначення

Відповідальний за випуск: Мазур Т.В., завідувач кафедри соціології і психології соціального та особистісного самовизначення, кандидат психологічних наук, доцент

Рецензент: Федоренко В.М., кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології і психології соціального та особистісного самовизначення Чернігівського національного технологічного університету

ЗМІСТ

Вступ	7
Змістовий модуль I. Теорія, методологія та історія соціології	9
1 Семінарське заняття № 1. Соціологія як наука: історія виникнення, об'єкт, предмет, закони, категорії і функції; зв'язок з іншими науками	9
1.1 План заняття	9
1.2 Завдання для самостійної роботи	9
1.3 Теми для доповідей і рефератів	9
1.4 Контрольні питання	9
2 Семінарське заняття № 2. Суспільство як соціальна система: основні підходи системного дослідження соціальних процесів	10
2.1 План заняття	10
2.2 Завдання для самостійної роботи	10
2.3 Теми для доповідей і рефератів	10
2.4 Контрольні питання	11
3 Семінарське заняття № 3. Соціальна структура та соціальні інститути суспільства	11
3.1 План заняття	11
3.2 Завдання для самостійної роботи	11
3.3 Теми для доповідей і рефератів	11
3.4 Контрольні питання	11
4 Семінарське заняття № 4. Людина і суспільство: характер зв'язку та проблеми формування особистості	12
4.1 План заняття	12
4.2 Завдання для самостійної роботи	12
4.3 Теми для доповідей і рефератів	12
4.4 Контрольні питання	12
Змістовий модуль II. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії	12
5 Семінарське заняття № 5. Соціологія культури та релігії: об'єкт, предмет та специфіка дослідження	13
5.1 План заняття	13
5.2 Завдання для самостійної роботи	13
5.3 Теми для доповідей і рефератів	13
5.4 Контрольні питання	13
6 Семінарське заняття № 6. Соціологія сім'ї: об'єкт, предмет та специфіка дослідження	14
6.1 План заняття	14
6.2 Завдання для самостійної роботи	14
6.3 Теми для доповідей і рефератів	14
6.4 Контрольні питання	14

7	Семінарське заняття № 7. Соціологія девіантної поведінки.....	15
7.1	План заняття	15
7.2	Завдання для самостійної роботи.....	15
7.3	Теми для доповідей і рефератів.....	15
7.4	Контрольні питання	15
8	Семінарське заняття № 8. Соціологія освіти.....	16
8.1	План заняття	16
8.2	Завдання для самостійної роботи.....	16
8.3	Теми для доповідей і рефератів.....	16
8.4	Контрольні питання	16
9	Семінарське заняття № 9. Соціологія управління.....	16
9.1	План заняття	16
9.2	Завдання для самостійної роботи.....	17
9.3	Теми для доповідей і рефератів.....	17
9.4	Контрольні питання	17
	Змістовий модуль III. Методи соціологічних досліджень в соціальній роботі..	18
10	Семінарське заняття № 10. Етика соціологічної діяльності	18
10.1	План заняття	18
10.2	Завдання для самостійної роботи.....	18
10.3	Теми для доповідей і рефератів.....	18
10.4	Контрольні питання	18
11	Семінарське заняття № 11. Поняття і види соціологічних досліджень	19
11.1	План заняття	19
11.2	Завдання для самостійної роботи.....	19
11.3	Теми для доповідей і рефератів.....	19
11.4	Контрольні питання	19
12	Семінарське заняття № 12. Програма соціологічного дослідження.....	19
12.1	План заняття	19
12.2	Завдання для самостійної роботи.....	20
12.3	Теми для доповідей і рефератів.....	20
12.4	Контрольні питання	20
13	Семінарське заняття № 13. Метод анкетування та його використання в соціальній роботі	20
13.1	План заняття	20
13.2	Завдання для самостійної роботи.....	21
13.3	Теми для доповідей і рефератів.....	21
13.4	Контрольні питання	21
14	Семінарське заняття № 14. Метод інтерв'ю та його використання у соціальній роботі	21
14.1	План заняття	21
14.2	Завдання для самостійної роботи.....	22

14.3	Теми для доповідей і рефератів.....	22
14.4	Контрольні питання	22
15	Семінарське заняття № 15. Традиційний аналіз документів у соціальній роботі	22
15.1	План заняття	22
15.2	Завдання для самостійної роботи.....	23
15.3	Теми для доповідей і рефератів.....	23
15.4	Контрольні питання	23
16	Семінарське заняття № 16. Контент-аналіз у соціальній роботі.....	23
16.1	План заняття	23
16.2	Завдання для самостійної роботи.....	23
16.3	Теми для доповідей і рефератів.....	23
16.4	Контрольні питання	23
17	Семінарське заняття № 17. Метод спостереження та його використання у соціальній роботі	24
17.1	План заняття	24
17.2	Завдання для самостійної роботи.....	24
17.3	Теми для доповідей і рефератів.....	24
17.4	Контрольні питання	24
18	Семінарське заняття № 18. Метод експерименту та його використання у соціальній роботі	24
18.1	План заняття	24
18.2	Завдання для самостійної роботи.....	25
18.3	Теми для доповідей і рефератів.....	25
18.4	Контрольні питання	25
19	Семінарське заняття № 19. Біографічний метод та його використання у соціальній роботі	25
19.1	План заняття	25
19.2	Завдання для самостійної роботи.....	26
19.3	Теми для доповідей і рефератів.....	26
19.4	Контрольні питання	26
20	Семінарське заняття № 20. Соціометрія малих груп	26
20.1	План заняття	26
20.2	Завдання для самостійної роботи.....	26
20.3	Теми для доповідей і рефератів.....	26
20.4	Контрольні питання	27
21	Семінарське заняття № 21. Соціометрія у соціальній роботі	27
21.1	План заняття	27
21.2	Завдання для самостійної роботи.....	27
21.3	Теми для доповідей і рефератів.....	27
21.4	Контрольні питання	27

22 Семінарське заняття № 22. Метод експертних оцінок у соціології. Метод Дельфи	28
22.1 План заняття	28
22.2 Завдання для самостійної роботи.....	28
22.3 Теми для доповідей і рефератів.....	28
22.4 Контрольні питання	28
23 Семінарське заняття № 23. Ретроспективні методи у соціології.....	28
23.1 План заняття	28
23.2 Завдання для самостійної роботи.....	29
23.3 Теми для доповідей і рефератів.....	29
23.4 Контрольні питання	29
24 Семінарське заняття № 24. Соціодіагностика, соціоінженерія, методи дослідження майбутнього	29
24.1 План заняття	29
24.2 Завдання для самостійної роботи.....	30
24.3 Теми для доповідей і рефератів.....	30
24.4 Контрольні питання	30
25 Семінарське заняття № 25. Метод тестування у соціальній роботі	30
25.1 План заняття	30
25.2 Завдання для самостійної роботи.....	30
25.3 Теми для доповідей і рефератів.....	31
25.4 Контрольні питання	31
Перелік посилань.....	32
Додатки	35
Додаток А – Орієнтовні теми для складання теоретичної частини програми соціологічного дослідження.....	35
Додаток Б – Розробити анкету для визначеної категорії громадян.....	36
Додаток В – Питання до модульного контролю	37
Додаток Г – Питання до заліку.....	41
Додаток Д – Питання до іспиту.....	43

Вступ

Курс «Соціологія в соціальній роботі» належить до циклу дисциплін професійного спрямування і читається на факультеті соціальної роботи денної та заочної форми навчання. Це один із курсів, що формує цілісне знання про суспільство, його структуру, соціальні групи та соціальні спільноти, соціальні процеси і соціальні відносини, механізми та принципи їх взаємодії.

Навчальним планом передбачено вивчення курсу «Соціологія в соціальній роботі» в таких формах: лекції, семінари, практичні завдання, письмові контрольні роботи, захист рефератів, самостійна робота.

Семінарські заняття – ефективна форма закріплення знань і виявлення творчих здібностей студентів. Вони доповнюють і розвивають матеріал лекційного курсу, забезпечують набуття студентами навичок правильного формулювання своїх думок та аргументації переконань, привчають до самостійної та індивідуальної роботи над відповідними літературними джерелами. Запропоновані методичні вказівки розділені на три змістовні модулі у відповідності до структури системи соціологічного знання.

До першого змістовного модуля входять теми, що розкривають загально-теоретичний рівень: соціологія як наука, соціологія в соціальній роботі як галузь соціологічного знання, суспільство як соціальна система, соціальна структура суспільства, особистість і суспільство. До другого змістовного модуля входять спеціальні та галузеві соціологічні теорії – соціологія сім'ї, соціологія управління, соціологія освіти, соціологія девіантної поведінки і т.д. До третього змістовного модуля входять теми методи соціологічного дослідження в соціальній роботі – анкетування, інтерв'ю, спостереження, експеримент, біографічний метод, метод аналізу документів, методи дослідження майбутнього, метод тестування та особливості їх застосування у сфері соціальної роботи.

Майбутнім працівникам соціальної сфери знання соціології з соціальної роботи необхідні для створення цілісного образу особистості клієнта, як члена соціуму, що має зв'язки з великою та малою соціальними групами, потребує соціальної та психологічної допомоги.

Мета вивчення курсу досягається шляхом вирішення наступних основних **задач**:

- ознайомлення студентів з обсягом і змістом курсу, вимогами щодо глибини освоєння окремих його розділів, літературою;
- озброєнням їх знаннями наукових основ дисципліни, ключових категорій, умінням практично використовувати отримані знання;
- формуванням необхідних умов організації і проведення соціологічних досліджень у сфері соціальної роботи.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- методологічні основи соціології в соціальній роботі як специфічної галузі соціологічного знання;
- характеристику об'єкта та предмета соціології в соціальній роботі;
- поняття і категорії соціології в соціальній роботі;
- специфіку методики проведення соціологічних досліджень.

вміти:

- діалектично аналізувати соціальні явища і процеси, що відбуваються у сфері соціальної роботи;
- створювати науково обґрунтовані прогнози стосовно майбутніх соціальних відносин українського суспільства;
- організовувати і проводити соціологічні дослідження у сфері соціальної роботи.

Вивчення дисципліни має велике значення для реалізації вимог кваліфікаційної характеристики фахівця. Дає можливість виробити навички організації і проведення прикладних соціологічних досліджень у сфері соціальної роботи; використовувати результати досліджень в діяльності трудових колективів, установ і закладів системи соціального захисту населення, в соціальному управлінні та соціальному прогнозуванні.

Контроль знань і умінь передбачає: письмову контрольну роботу, тестування, аналіз практичних завдань. Підсумковий контроль – залік, іспит.

Дане видання включає теми і плани семінарських занять, запитання і завдання для самостійної роботи студентів, теми рефератів, теми практичних завдань, питання дозалику та іспиту, перелік посилань.

Змістовий модуль I. Загальні проблеми теоретичної соціології

1 Семінарське заняття № 1

Соціологія як наука: закони, методи, предмет, структура, категорії, функції

1.1 План заняття

1. Соціологія як наука: об'єкт та предмет науки.
2. Закони соціології та їх характеристика.
3. Категорії соціології та їх сутність.
4. Структура соціології як науки. Функції соціології.
5. Методи соціології як науки.
6. Соціологія в соціальній роботі як галузь соціології: об'єкт, предмет та завдання.
7. Основні напрямки соціологічних досліджень у сфері соціальної роботи.

Ключові поняття: соціологія, об'єкт соціології, предмет соціології, соціологія в соціальній роботі, соціальний закон, суспільство, соціальне, категорії соціології, теоретична соціологія, емпірична соціологія, фундаментальні та прикладні соціологічні дослідження, мікросоціологія, мікросоціологія, метод, функції соціології.

Рекомендована література: [1, 6, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 63, 64, 65, 69].

1.2 Завдання для самостійної роботи

1. Методи емпіричного дослідження.
2. Спеціалізовані соціологічні методи.
3. О.Конт про закони соціології.

1.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Підходи щодо визначення предмета соціології.
2. Категоріально-понятійний апарат соціології.
3. Місце і значення соціології в соціальній роботі як галузі соціологічного знання.

1.4 Контрольні питання

1. Що вивчає соціологія як наука.
2. Що є об'єктом соціології? Що є об'єктом соціології в соціальній роботі?
3. Що є предметом соціології? Що є предметом соціології в соціальної роботи?

роботі?

4. Аргументуйте місце соціології в системі соціально-гуманітарних наук.
5. Які основні функції соціології як науки?
6. Які основні методи соціології як науки?
7. Проаналізуйте різні підходи до визначення структури соціологічного знання.

2 Семінарське заняття № 2

Суспільство як соціальна система: основні підходи системного дослідження соціальних процесів

2.1 План заняття

1. Поняття суспільства. Ознаки суспільства.
2. Суспільство як система.
3. Соціологічні теорії походження суспільства та їх сутність:
 - а) інструментальна концепція;
 - б) сексуальна концепція;
 - в) гендерна концепція;
 - г) кратична концепція;
 - д) семантична концепція та інші.
4. Типологія суспільств.
5. Характерні риси сучасного українського суспільства.

Ключові поняття: суспільство, соціальна система, суспільні відносини, соціальні процеси, теологічна, космічна та еволюційна теорії походження суспільства, класифікація суспільств, трансформація.

Рекомендована література: [6, 12, 27, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 63, 64, 65, 69].

2.2 Завдання для самостійної роботи

1. Загальнонаукові теорії походження суспільства та їх сутність.
2. Охарактеризуйте соціологічні теорії походження суспільства.
3. Тенденції розвитку українського суспільства.

2.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Еволюція уявлень про суспільство.
2. Громадянське суспільство та шляхи його формування.
3. Суспільство соціального розвитку та його інтерпретація в західній соціології.

2.4 Контрольні питання

1. Що таке суспільство?
2. Охарактеризуйте основні ознаки суспільства?
3. Ознаки суспільства за Е.А. Шілзом.
4. За якими критеріями можна класифікувати сучасні суспільства?

3 Семінарське заняття № 3

Соціальна структура та соціальні інститути суспільства

3.1 План заняття

1. Соціальна структура суспільства: основні види та елементи.
2. Поняття соціальної стратифікації. Теорії соціальної стратифікації та їх сутність.
3. Соціальна мобільність, види соціальної мобільності та їх коротка характеристика.
4. Інституціоналізація як соціальний феномен.
5. Види соціальних інститутів. Функції соціальних інститутів.
6. Соціальна організація та її ознаки.

Ключові поняття: структура, соціальна структура суспільства, соціальна стратифікація, клас, соціальна мобільність, мобільна поведінка, нерівність, соціальна група, страта, соціальний інститут, інституціоналізація, соціальна організація, верства, соціальна нерівність.

Рекомендована література: [5, 6, 13, 18, 27, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 63, 65, 69].

3.2 Завдання для самостійної роботи

1. Види соціальних інститутів.
2. Поняття та види соціальних організацій.
3. Визначте особливості соціальної структури українського суспільства.

3.3 Теми для доповідей і рефератів

1. П. Сорокін про форми соціальної стратифікації.
2. Основні тенденції соціальної диференціації українського суспільства.
3. Місце і роль соціальних інститутів в житті суспільства.
4. Роль соціального інституту права у громадянському суспільстві.
5. Види та функції соціальних інститутів.

3.4 Контрольні питання

1. Складові соціальної структури суспільства та її характеристика.
2. Що таке соціальна стратифікація?

3. Які основні теорії соціальної стратифікації можна виділити?
4. Сутність та призначення соціальних інститутів.

4 Семінарське заняття № 4

Людина і суспільство: характер взаємозв'язку та проблеми формування особистості

4.1 План заняття

1. Соціологічні підходи до вивчення особистості та її місця в суспільстві.
2. Людина і особистість в філософії, психології, соціології.
3. Соціологічна структура особистості.
4. Статусно-рольова концепція особистості.
5. Особистість і соціальне середовище.
6. Соціалізація і соціальна адаптація як фактори формування особистості.

Ключові поняття: індивід, людина, особистість, індивідуальність, структура особистості, мотиви, ціннісні орієнтації, потреби, соціальний статус, соціальна роль, рольові теорії особистості, соціалізація, етапи соціалізації, форми соціалізації, агенти соціалізації, адаптація.

Рекомендована література: [4, 6, 31, 37, 41, 48, 5], 51, 52, 53, 55, 63, 65, 69].

4.2 Завдання для самостійної роботи

1. Підходи до визначення особистості.
2. Охарактеризуйте поняття соціальна роль та соціальний статус.
3. Теорії особистості та їх сутність.

4.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».
2. Референтна група та її місце у житті сучасної людини.
3. Рольові теорії особистості та їх сутність.

4.4 Контрольні питання

1. Підходи до визначення особистості.
2. Як відрізняються поняття людина-індивід-особистість?
3. Що відносять до соціологічної структури особистості?
4. Коли починається і закінчується процес соціалізації?
5. Охарактеризуйте етапи, форми та етапи соціалізації.

**Змістовий модуль II. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії
5 Семінарське заняття № 5**

Соціологія культури та релігії: об'єкт, предмет та специфіка дослідження

5.1 План заняття

1. Соціологія культури як галузь соціології:
 - а) об'єкт, предмет, функції соціології культури;
 - б) поняття і сутність культури, основні підходи до визначення поняття «культура»;
 - в) структурні елементи та форми вияву культури в житті людини і суспільства;
 - г) функції культури у суспільстві;
2. Особливості національної культури у контексті відродження українського соціуму.
3. Поняття, об'єкт, предмет і методи соціології релігії.
4. Церква як соціальний інститут. Функції релігії.

Ключові поняття: соціологія культури, культура, структурні елементи культури, мова, традиції, ритуали, ціннісні орієнтації, види культури, форми культури, субкультура, контркультура, суперкультура, народна культура, масова культура, функції культури, соціологія релігії, об'єкт та предмет соціології релігії, релігія, організаційні та історичні види релігії, церква, секта, функції релігії.

Рекомендована література: [6, 31, 34, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 63, 65, 69].

5.2 Завдання для самостійної роботи

1. Перелічіть основні складові культури та охарактеризуйте їх.
2. Охарактеризуйте особливості української культури на сучасному етапі розвитку України.

5.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Проблеми відродження національної культури в Україні.
2. Відмінності «міської» та «сільської» культури.
3. Характеристика масової культури та форми її вияву.
4. Сучасна релігійна обстановка в Україні.
5. Особливості релігійних конфліктів в Україні та світі.

5.4 Контрольні питання

1. Які особливості поняття «культура» з точки зору соціологічного аналізу?
2. Що таке масова культура та в чому її особливості?

3. Які функції виконує культура в суспільстві?
4. Що таке релігія? Які світові релігії Ви можете назвати?
5. Чому церкву розглядають як соціальний інститут?

6 Семінарське заняття № 6

Соціологія сім'ї: об'єкт, предмет та специфіка дослідження

6.1 План заняття

1. Соціологія сім'ї: об'єкт, предмет, сутність.
2. Класифікація сімей за різними критеріями.
3. Сім'я як соціальний інститут та мала соціальна група.
4. Функції сім'ї в суспільстві.
5. Стан і тенденції розвитку сучасної сім'ї.

Ключові поняття: сім'я, шлюб, соціологія сім'ї, соціальний інститут, мала соціальна група, моногамія, полігамія, функції сім'ї в суспільстві, еволюційні та організаційні форми шлюбу, тенденції розвитку сімей, типи та форми сімей.

Рекомендована література: [6, 31, 37, 41, 43, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 63, 65, 69].

6.2 Завдання для самостійної роботи

1. Охарактеризуйте історичні форми шлюбу.
2. Проаналізуйте основні проблеми сімей в Україні.
3. Охарактеризуйте основні тенденції розвитку сімей в Україні та світі.

6.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Історичні витоки шлюбу та сім'ї в Україні та світі.
2. Студентська сім'я: особливості існування та проблеми розвитку.
3. Причини розлучень в Україні та світі.
4. Насильство в сім'ї.

6.4 Контрольні питання

1. Що вивчає соціологія сім'ї?
2. Чому сім'я розглядається як мала соціальна група та соціальний інститут?
3. Які функції сім'ї Ви знаєте?
4. Які типи сімей Ви знаєте?

7 Семінарське заняття № 7 Соціологія девіантної поведінки

7.1 План заняття

1. Поняття правової та протиправної поведінки. Девіантна поведінка як проблема соціології, психології, правознавства та етики.
2. Напрямки дослідження протиправної поведінки.
3. Причини та види протиправної поведінки.
4. Шляхи подолання протиправної поведінки.

Ключові поняття: соціологія девіантної поведінки, девіація, девіантна поведінка, делінквентна поведінка, правомірна поведінка, протиправна поведінка, соціальна норма, депривація.

Рекомендована література: [6, 9, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 63, 65, 69].

7.2 Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте понятійно-категоріальний апарат соціології девіантної поведінки.
2. Охарактеризуйте соціальні наслідки девіантної поведінки.
3. Назвіть основні наукові напрямки дослідження девіантної поведінки.

7.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Соціальні норми, санкції та девіантна поведінка.
2. Девіантна поведінка як проблема психології та медицини.
3. Характеристика підліткових девіацій.

7.4 Контрольні питання

1. Розкрийте предметну сферу дослідження соціології девіантної поведінки.
2. Що є об'єктом дослідження соціології девіантної поведінки?
3. Дайте визначення поняттю «девіантна поведінка» та визначте основні причини девіантної поведінки.
4. Розкрийте взаємозв'язок соціології девіантної поведінки з іншими науками.
5. Поняття соціальної норми, правомірної та протиправної поведінки.
6. Які шляхи подолання девіантної поведінки Ви можете назвати?

8 Семінарське заняття № 8 **Соціологія освіти**

8.1 План заняття

1. Соціологія освіти: об'єкт, предмет та функції.
2. Освіта як соціальний інститут.
3. Функції освіти в суспільстві.
4. Сфера освіти та її соціологічне вивчення.
5. Глобальна криза освіти та шляхи її подолання.

Ключові поняття: соціологія освіти, освіта, навчання, соціальний інститут, сфера освіти, система освіти, криза освіти, функції освіти.

Рекомендована література: [6, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 58, 63, 65, 69].

8.2 Завдання для самостійної роботи

1. Становлення соціології освіти як галузі соціологічного знання.
2. Освіта і навчання: спільне і відмінне.
3. Значення освіти в житті людини.

8.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Історія розвитку соціології освіти.
2. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті: соціологічний аналіз.
3. Проблема реформування освіти в умовах трансформації українського суспільства.

8.4 Контрольні питання

1. В чому полягають особливості об'єкта та предмета соціології освіти?
2. Перелічіть основні категорії та поняття соціології освіти.
3. Чому освіту розглядають як соціальний інститут?
4. Які основні функції освіти в суспільстві Ви можете назвати?
5. Розкрийте місце освіти в розвитку людини та суспільства.

9 Семінарське заняття № 9

Соціологія управління: об'єкт, предмет та специфіка дослідження

9.1 План заняття

1. Соціологія управління: об'єкт, предмет та функції.
2. Закони, види, стилі управління та їх тлумачення в соціології:

- а) сучасні системи управління (американська, японська) та їх характеристика;
 - б) закони соціального управління та їх тлумачення;
 - в) види соціального управління;
 - г) стилі соціального управління.
3. Теорії управління та їх сутність:
- а) наукова теорія управління Ф. Тейлора, теорія управління людськими ресурсами Е. Мейо, класична теорія управління А. Файоля;
 - б) теорії управління «Х» і «У» Д. МакГрегора, теорія управління «Z» У. Оучі, теорія управління «7-S», «Управлінська решітка» Блейк-Моутона.
4. Сучасні тенденції розвитку соціології управління.

Ключові поняття: соціологія управління, об'єкт, предмет соціології управління, управління, закони управління, моделі управління, види соціального управління, стилі соціального управління, наукова теорія Ф. Тейлора, класична теорія управління А. Файоля, школа людських відносин Е. Мейо, сучасні теорії управління.

Рекомендована література: [6, 31, 37, 41, 43, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 63, 65, 69].

9.2 Завдання для самостійної роботи

1. Охарактеризуйте функції соціального управління.
2. Проаналізуйте основні види соціального управління.
3. Охарактеризуйте основні стилі соціального управління.

9.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Соціологія управління в сучасних умовах.
2. Роль соціальних технологій у підвищенні ефективності управління.
3. Актуальні проблеми сучасної соціології управління.

9.4 Контрольні питання

1. У чому полягає специфіка соціології управління як галузі соціології?
2. Визначте об'єкт, предмет соціології управління.
3. Які сучасні тенденції розвитку соціології управління Ви можете назвати?
4. Порівняйте основні положення теорій Ф. Тейлора, А. Файоля та Е. Мейо.

Змістовий модуль III. Методи соціологічних досліджень в соціальній роботі

10 Семінарське заняття № 10 Етика соціологічної діяльності

10.1 План заняття

1. Місце і значення соціології та соціальної роботи в системі підготовки соціальних працівників.
2. Основні напрямки соціологічних досліджень в соціальній роботі.
3. Етика соціологічної діяльності.
4. Кодекс професійної етики соціолога України.

Ключові поняття: соціологія, соціальна робота, соціолог, соціальний працівник, етика, професійна етика, етичні норми, етичні принципи, відповідальність за порушення кодексу.

Рекомендована література: [6, 25, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 63, 65, 66, 69].

10.2 Завдання для самостійної роботи

1. Мета і завдання соціологічних досліджень в сфері соціальної роботи на сучасному етапі розвитку суспільства.
2. Проаналізуйте основні етичні принципи, сформульовані М. Вебером.

10.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Соціологічне дослідження в соціальній роботі як один із методів отримання інформації.
2. Характеристика кодексів професійної етики соціологів та соціальних працівників в різних країнах.

10.4 Контрольні питання

1. Що таке етика соціологічної діяльності?
2. Охарактеризуйте основні етичні принципи діяльності соціологів в Україні.
3. Які етичні норми Ви можете назвати?
4. Які основні напрямки соціологічних досліджень у сфері соціальної роботи Ви можете вказати?

11 Семінарське заняття №11

Поняття і види соціологічних досліджень

11.1 План заняття

1. Поняття, сутність та значення соціологічного дослідження.
2. Історична генеза соціологічних досліджень.
3. Функції соціологічного дослідження.
4. Види соціологічних досліджень та їх характеристика:
 - а) залежно від характеру вивчення та аналізу документів;
 - б) залежно від завдань соціологічного дослідження;
 - в) залежно від затрат часу;
 - г) залежно від статусу замовника та оплати праці тощо.

Ключові поняття: соціологічне дослідження, принципи соціологічного дослідження, функції соціологічного дослідження, фундаментальне, прикладне соціологічне дослідження, емпіричне та теоретичне соціологічне дослідження, держбюджетне та госпрозрахункове соціологічне дослідження, види соціологічних досліджень за різними критеріями.

Рекомендована література: [6, 8, 14, 15, 20, 25, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 59, 63, 65, 66, 69].

11.2 Завдання для самостійної роботи

1. Мета і завдання соціологічних досліджень на сучасному етапі розвитку суспільства.
2. Проаналізуйте види соціологічних досліджень за різними критеріями.

11.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Значення соціологічних досліджень в соціальній роботі.
2. Соціологічні дослідження в Україні.

11.4 Контрольні питання

1. Що таке соціологічне дослідження?
2. Принципи соціологічного дослідження.
3. Які функції соціологічного дослідження Ви можете назвати?
4. Проаналізуйте основні види соціологічного дослідження.

12 Семінарське заняття № 12

Етапи та програма соціологічного дослідження

12.1 План заняття

1. Етапи соціологічного дослідження.

2. Програма соціологічного дослідження, її структура:
 - а) теоретична частина соціологічного дослідження;
 - б) процедурно-методична частина соціологічного дослідження;
 - в) організаційна частина соціологічного дослідження.

Ключові поняття: програма соціологічного дослідження, компоненти програми соціологічного дослідження, соціальна проблема, методологічний розділ програми соціологічного дослідження, методико-процедурний розділ програми соціологічного дослідження, організаційний розділ програми соціологічного дослідження.

Рекомендована література: [6, 11, 14, 15, 16, 20, 21, 22, 25, 26, 29, 31, 37, 38, 41, 42, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 63, 65, 66, 69].

12.2 Завдання для самостійної роботи

1. Практичне завдання: розробити теоретичну частину програми соціологічного дослідження на визначену тему (Додаток №1).
2. Поняття робочого плану та основні його компоненти.

12.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Характеристика етапів соціологічного дослідження.
2. Структура програми соціологічного дослідження.

12.4 Контрольні питання

1. Яке місце посідає програма соціологічного дослідження у його організації та проведенні?
2. Охарактеризуйте основні компоненти програми соціологічного дослідження.
3. Охарактеризуйте основні етапи соціологічного дослідження.
4. Перелічіть основні методи збору соціологічних інформацій.

13 Семінарське заняття № 13

Метод анкетування та його використання в соціальній роботі

13.1 План заняття

1. Поняття та історичний розвиток методу анкетування.
2. Поняття анкети, її структура, види запитань анкети.
3. Види анкетування та їх характеристика: поштове, пресове, роздаткове, телефонне.
4. Анкетування у соціологічному дослідженні. Особливості анкетування у соціальній роботі.

Ключові слова: опитування, анкета, анкетування, запитання анкети, пресове анкетування, поштове анкетування, роздаткове анкетування, телефонне анкетування, структура анкети, Exit-poll.

Рекомендована література: [6, 10, 25, 31, 35, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 63, 65, 66, 68, 69].

13.2 Завдання для самостійної роботи

1. Практичне завдання: розробити анкету відповідно до обраної теми соціологічного дослідження (Додаток №2).
2. Які переваги та недоліки анкетування?

13.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Історичний генезис методу опитування.
2. Поняття та види анкет.
3. Класифікація запитань анкети.

13.4 Контрольні питання

1. Що таке анкетування?
2. Які види анкетування Ви знаєте? Дайте їх характеристику.
3. Що таке анкета? Яка її структура?
4. Які види запитань використовуються в анкеті?
5. Виоги до запитань та оформлення анкети.
6. Які особливості анкетування у соціальній роботі?

14 Семінарське заняття № 14

Метод інтерв'ю та особливості його використання у соціальній роботі

14.1 План заняття

1. Інтерв'ювання як метод збору соціологічної інформації:
 - а) поняття та сутність інтерв'ю;
 - б) процедура проведення інтерв'ю;
 - в) класифікація інтерв'ю;
 - г) специфіка інтерв'ю;
 - д) шляхи вдосконалення методу інтерв'ю.
2. Особливості анкетування та інтерв'ювання у соціальній роботі.

Ключові слова: опитування, інтерв'ю, інтерв'ювання, процедура інтерв'ю, опитувальний лист, етапи проведення інтерв'ю, вільне інтерв'ю, стандартизоване інтерв'ю, глибинне, групове, клінічне інтерв'ю, фокусоване інтерв'ю, респондент, інтерв'юер.

Рекомендована література: [3, 6, 7, 23, 25, 31, 33, 35, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 63, 65, 66, 69].

14.2 Завдання для самостійної роботи

1. Практичне завдання: розробити опитувальний лист жителя геріатричного пансіонату / студента першокурсника / фахівця із соціальної роботи.
2. Які переваги та недоліки інтерв'ювання?

14.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Форми і методи підготовки інтерв'юєрів та контролю якості їх роботи.
2. Історія зародження та розвитку методу інтерв'ю.

14.4 Контрольні питання

1. Що таке інтерв'ю?
2. Які види інтерв'ю Ви знаєте? Дайте їх характеристику.
3. Що таке інтерв'ювання?
4. Процедура проведення інтерв'ю.
5. Які вимоги висуваються до особистості інтерв'юєра?
6. Вимоги до запитань інтерв'ю.
7. Які особливості інтерв'ювання у соціальній роботі?

15 Семінарське заняття № 15

Традиційний аналіз документів у соціальній роботі

15.1 План заняття

1. Поняття та види документів.
2. Традиційний метод аналізу документів: сутність та процедура проведення.

Ключові слова: документ, традиційний аналіз документів, види документів: офіційні та неофіційні, оригінал та копія, письмові, іконографічні, фонетичні тощо; неформалізований метод аналізу документів, етапи традиційного аналізу документів, вимоги до документів.

Рекомендована література: [6, 15, 25, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 60, 61, 63, 65, 66, 69].

15.2 Завдання для самостійної роботи

1. Практичне завдання: здійснити традиційний аналіз документа, що використовується в установах і закладах соціальної сфери.
2. Які переваги та недоліки традиційного методу аналізу документів?

15.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Історичний розвиток «документів».
2. Вимоги до оформлення документів.
3. Переваги та недоліки традиційного аналізу документів.

15.4 Контрольні питання

1. Що таке документ?
2. Які види документів Ви знаєте? Дайте їх характеристику.
3. Що таке традиційний аналіз документа?
4. Проаналізуйте процедуру проведення традиційного аналізу документів.
5. Вимоги до оформлення документів.

16 Семінарське заняття № 16 Контент-аналіз у соціальній роботі

16.1 План заняття

1. Поняття та сутність контент-аналізу.
2. Процедура проведення контент-аналізу.

Ключові слова: документ, аналіз документів, формалізований метод аналізу документів, контент-аналіз, категорії, одиниці обліку, одиниці аналізу, етапи контент-аналізу, звіт за контент-аналізом.

Рекомендована література: [6, 15, 25, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 60, 61, 63, 65, 66, 69].

16.2 Завдання для самостійної роботи

1. Практичне завдання: здійснити контент-аналіз статей журналу «Соціальний захист» (1 номер).
2. Які переваги та недоліки традиційного методу аналізу документів у соціальній роботі?

16.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Історія виникнення формалізованого методу аналізу документів.
2. Переваги та недоліки контент-аналізу.

16.4 Контрольні питання

1. Що таке документ?
2. Що таке контент-аналіз документа?
3. Проаналізуйте процедуру проведення контент-аналізу.
4. Що таке категорії, одиниці обліку, одиниці аналізу?

5. Які переваги та недоліки контент-аналізу в порівнянні з традиційним методом аналізу документів Ви можете назвати?

17 Семінарське заняття № 17

Метод спостереження та його використання у соціальній роботі

17.1 План заняття

1. Поняття та історія виникнення методу спостереження.
2. Види спостереження. Програма та етапи спостереження.
3. Переваги та недоліки методу спостереження.

Ключові слова: спостереження, контрольна група, включене і невключене спостереження, польове і лабораторне спостереження, одиниці спостереження, дослідник, щоденник спостереження, програма спостереження.

Рекомендована література: [6, 14, 25, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 63, 65, 66, 69].

17.2 Завдання для самостійної роботи

1. Сфери використання методу спостереження.
2. Вимоги до особистості дослідника у спостереженні.

17.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Історія виникнення методу спостереження.
2. Класифікація видів спостереження та їх характеристика.
3. Особливості використання методу спостереження у соціальній роботі.

17.4 Контрольні питання

1. Що таке спостереження?
2. Які види спостереження Ви знаєте? Дайте їх характеристику.
3. Що таке програма спостереження? Що вона включає?
4. Проаналізуйте процедуру проведення спостереження.
5. Які переваги та недоліки методу спостереження Ви можете назвати?

18 Семінарське заняття № 18

Метод експерименту та його використання у соціальній роботі

18.1 План заняття

1. Поняття та функції експериментів.
2. Види експериментів та їх характеристика.
3. Програма та етапи проведення експерименту.

Ключові слова: експеримент, програма експерименту, дослідник, контрольна та експериментальна групи, незалежна змінна, залежна змінна, паралельний та послідовний експерименти, реальний та уявний експерименти, гіпотеза, протокол соціолога, польовий та лабораторний експерименти, експериментальна ситуація.

Рекомендована література: [6, 14, 25, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 63, 65, 66, 69].

18.2 Завдання для самостійної роботи

1. Експеримент і спостереження: спільне і відмінне.
2. Які переваги та недоліки методу спостереження?

18.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Історія виникнення методу експерименту.
2. Програма експерименту: сутність та призначення.
3. Приклади позитивних і негативних експериментів в історії людства.

18.4 Контрольні питання

1. Що таке експеримент?
2. Які види експериментів Ви знаєте? Дайте їх характеристику.
3. Що таке програма спостереження та її компоненти?
4. Проаналізуйте етапи проведення експерименту.
5. Функції експериментів та їх характеристика.

19 Семінарське заняття № 19

Біографічний метод та його використання у соціальній роботі

19.1 План заняття

1. Поняття біографічного методу та особливості його використання у соціології та соціальній роботі.
2. Етапи впровадження біографічного методу у соціологічну діяльність.
3. Види біографічного методу та їх характеристика.

Ключові слова: біографічний метод, біографія, автобіографія, історія сім'ї, «кейс-стаді», етнографічні дослідження, етапи біографічного методу.

Рекомендована література: [6, 25, 31, 37, 41, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 63, 65, 66, 69].

19.2 Завдання для самостійної роботи

1. Написати твір-роздум на тему: «Я і суспільство» з використанням елементів біографічного методу (обсяг до 2 сторінок).
2. Історія виникнення біографічного методу.
3. Які переваги та недоліки біографічного методу?

19.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Біографічний метод: сутність та призначення.
2. Коротка характеристика видів біографічних документів.

19.4 Контрольні питання

1. Що таке біографічний метод?
2. Які види біографічного методу Ви знаєте? Дайте їм характеристику.
3. Проаналізуйте етапи впровадження біографічного методу у соціологічну діяльність.
4. Визначте переваги та недоліки біографічного методу?
5. Що таке біографія та автобіографія та чим вони відрізняються?

20 Семінарське заняття № 20 Соціометрія малих груп

20.1 План заняття

1. Поняття, сутність та значення методу соціометрії.
2. Завдання соціометрії.
3. Особливості дослідження групових взаємин у соціометрії.

Ключові слова: соціометрія, відхилення, взаємовідхилення, вибір, взаємовибір, опускання, соціометричні критерії, дихотомічні критерії, гностичні критерії, критерії ранжування, комунікативні критерії, соціоматриця, соціограма, соціометричний індекс.

Рекомендована література: [6, 25, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 63, 65, 66, 69].

20.2 Завдання для самостійної роботи

1. Я. Морено як засновник методу соціометрії.
2. Які особливості методу соціометрії?

20.3 Теми для доповідей і рефератів

3. Історія виникнення та розвитку методу соціометрії.
4. Види та класифікація соціометричних критеріїв.

20.4 Контрольні питання

1. Що таке соціометрія?
2. Які види соціометричних критеріїв Ви знаєте? Дайте їм характеристику.
3. Що таке вибір, відхилення, опускання?
4. Проаналізуйте методику проведення соціометрії.
5. Як можуть бути представлені результати соціометрії?

21 Семінарське заняття № 21 Соціометрія у соціальній роботі

21.1 План заняття

1. Соціометрія як метод дослідження в соціології та соціальній роботі.
2. Методика проведення соціометрії.
3. Поняття, види та характеристика соціометричних критеріїв.

Ключові слова: соціометрія, відхилення, взаємовідхилення, вибір, взаємовибір, опускання, соціометричні критерії, дихотомічні критерії, гностичні критерії, критерії ранжування, комунікативні критерії, соціоматриця, соціограма, соціометричний індекс.

Рекомендована література: [6, 25, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 63, 65, 66, 69].

21.2 Завдання для самостійної роботи

1. Особливості тлумачення результатів соціометрії.
2. Процедура соціометрії?

21.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Розвиток методу соціометрії на вітчизняному просторі.
2. Види та класифікація соціометричних критеріїв.

21.4 Контрольні питання

1. Що таке соціометрія?
2. Які види соціометричних критеріїв Ви знаєте? Дайте їм характеристику.
3. Що таке вибір, відхилення, опускання?
4. Проаналізуйте методику проведення соціометрії.
5. Як можуть бути представлені результати соціометрії?

22 Семінарське заняття № 22

Метод експертних оцінок у соціології та соціальній роботі. Метод Дельфи

22.1 План заняття

1. Поняття та функції методу експертних оцінок. Особливості його використання у соціальній роботі.
2. Види та процедура методу експертних оцінок.
3. Метод Дельфи: сутність та призначення.

Ключові слова: метод експертних оцінок, експерт, модератор, проблема, метод Дельфи, міні Дельфи, круглий стіл, ділова або фахова нарада, атестація, мозковий штурм, етапи методу експертних оцінок.

Рекомендована література: [6, 25, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 63, 65, 66, 69].

22.2 Завдання для самостійної роботи

1. Експертна оцінка у соціальній роботі: особливості використання.
2. Які переваги та недоліки методу експертних оцінок?

22.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Переваги та недоліки методу експертних оцінок.
2. Процедура проведення методу експертних оцінок та її характеристика.

22.4 Контрольні питання

1. Що таке метод експертних оцінок?
2. Які види методу експертних оцінок Ви знаєте? Дайте їм характеристику.
3. Які функції методу експертних оцінок Ви можете назвати?
4. Проаналізуйте процедуру проведення методу експертної оцінки.
5. Сутність та призначення методу Дельфи.
6. Процедура проведення методу Дельфи.

23 Семінарське заняття № 23

Ретроспективні методи у соціології

23.1 План заняття

1. Поняття, значення та особливості використання ретроспективних методів у соціології.
2. Види та коротка характеристика ретроспективних методів:
 - а) історико-порівняльний метод;
 - б) системний аналіз;
 - в) структурно-функціональний аналіз;

- г) типологічний метод;
- д) метод експертних опитувань;
- е) метод ретроспективного передбачення;
- є) реконструктивний метод;
- ж) реверсивний метод.

Ключові слова: ретроспекція, ретроспективний метод, історико-порівняльний метод, системний аналіз, системний підхід, структурно-функціональний аналіз, типологічний метод, метод ретроспективного передбачення, реверсивний метод, реконструктивний метод.

Рекомендована література: [6, 25, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 63, 65, 66, 69].

23.2 Завдання для самостійної роботи

1. Особливості використання ретроспективних методів у соціальній роботі.
2. Які переваги та недоліки ретроспективних методів?

23.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Етнографічний метод як один із різновидів ретроспективних методів.
2. Особливості використання методу експертних оцінок у соціології.

23.4 Контрольні питання

1. Що таке ретроспективні методи?
2. Які види ретроспективних методів Ви знаєте? Дайте їм характеристику.
3. Які особливості методу системного аналізу? Чим він відрізняється від системного підходу?
4. Типологічний метод: сутність та призначення.
5. Сутність та призначення методу ретроспективного передбачення.
6. Сутність та призначення реверсивного методу.

24 Семінарське заняття № 24

Соціодіагностика та соціоінженерія, методи дослідження майбутнього

24.1 План заняття

1. Соціодіагностика як наука: сутність, об'єкт, предмет та призначення. Соціодіагностика як технологія соціальної роботи.
2. Соціоінженерія: сутність, об'єкт, предмет та характеристика.
3. Методи дослідження майбутнього та їх характеристика.

Ключові слова: соціодіагностика, соціальний діагноз, соціальна

проблема, соціоінженерія, соціальний прогноз, прогнозування, передбачення, футурологія.

Рекомендована література: [6, 25, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 63, 65, 66, 69].

24.2 Завдання для самостійної роботи

1. Соціальне прогнозування в Україні.
2. Які переваги та недоліки методів дослідження майбутнього?

24.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Соціодіагностика як наука.
2. Методи соціоінженерії та їх характеристика.

24.4 Контрольні питання

1. Що таке соціодіагностика?
2. Які сфери використання соціодіагностики Ви знаєте?
3. Які функції соціодіагностики Ви можете назвати?
4. Соціоінженерія: сутність та особливості.
5. Які методи дослідження майбутнього Ви знаєте? Дайте їм характеристику.
6. Чим соціальний прогноз відрізняється від наукового прогнозу?

25 Семінарське заняття № 25

Метод тестування та вивчення преференцій в соціальній роботі

25.1 План заняття

1. Поняття та призначення тестів.
2. Види тестів та їх коротка характеристика.
3. Особливості використання тестів у соціальній роботі.
4. Метод вивчення преференцій та його характеристика.

Ключові слова: метод тестування, тест, методика, інструкція до тесту, проєктивні тести, ключ до тесту, метод вивчення преференцій.

Рекомендована література: [6, 25, 31, 37, 41, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 63, 65, 66, 69].

25.2 Завдання для самостійної роботи

1. Коротка історія виникнення тестів.
2. Які переваги та недоліки методу тестування?

3. Які переваги та недоліки методу вивчення преференцій?

25.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Проективні тести та їх використання у соціальній роботі.
2. Особливості обробки та трактування результатів тестів.

25.4 Контрольні питання

1. Що таке тест?
2. Які види тестів Ви знаєте? Дайте їм характеристику.
3. Які вимоги висуваються до тестів?
4. Які особливості використання тестів у соціальній роботі?
5. Метод вивчення преференцій: сутність та особливості.

Перелік посилань

1. Американская социологическая мысль. - М., 1994.
2. Андреева Г.М. Социальная психология. - М., 1995.
3. Андреев В.Г., Сотникова Г.Н. Телефонное интервью. - М., 1989.
4. Ануфриев Е.А. Социальный статус и активность личности// Личность как объект и субъект социальных отношений. -М., 1984.
5. Барбер Б. Структура социальной стратификации и тенденции социальной мобильности// Американская социология: Перспективы. Проблемы. Методы. -М., 1972.
6. Барвинський, А.О. Соціологія [Текст] : курс лекцій для студентів вищих навчальних закладів/ А.О. Барвинський. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.
7. Белановский С.А. Глубокое интервью: Учеб. пособие. – М.: Никколо-Медиа, 2001.
8. Белановский С.А. Метод фокус-групп. – М.: Магистр, 1996.
9. Бобнева М.И. Социальные нормы и регулирование поведения. -М., 1976.
10. Бутенко И.А. Анкетный опрос как общение социолога с респондентами: Учебное пособие для университетов. -М.: Высшая школа, 1989. С.176.
11. Бююль А., Цефель П. SPSS: искусство обработки информации. – СПб.: ООО «ДиаСофтЮП», 2001.
12. Вебер М. Избранное. Образ общества. -М., 1994.
13. Гидденс Э. Стратификация и классовая структура// Социологическое исследование. 1992. № 9, 11.
14. Готлиб А.С. Введение в социологическое исследование: качественный и количественный подходы. Методология. Исследовательские практики: Учеб. пособие. – Самара: Самар. ун-т, 2002.
15. Гречихин В.Г. Лекции по методике и технике социологических исследований: Учебное пособие. –М.: МГУ, 1988. С.232.
16. Девятко И.Ф. Методы социологического исследования. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 1998.
17. Дмитриева Е.В. Фокус-групповые исследования в маркетинге и социологии. – М.: Центр, 1998.
18. Дэвис К., Мур У.Е. Некоторые принципы стратификации// Структурно-функциональный анализ в современной социологии. - М., 1968.
19. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии. - М., 1991.
20. Здравомыслов А.Г. Методология и процедуры социологического исследования. -М., 1969.
21. Интерпретация и анализ данных в социологических исследованиях. -М., 1987.
22. Как провести социологическое исследование./ Под ред. Горшкова М.К. и

- Шереги Ф.Э.–М.: Политиздат, 1990. С.288.
23. Квале С. Исследовательское интервью. – М.: Смысл, 2003.
24. Ковалев Е.М., Штейнберг И.Е. Качественные методы в полевых социологических исследованиях. – М.: Логос, 1999.
25. Кодекс професійної етики соціолога України, затверджений Соціологічною асоціацією України 20 травня 2004 року.
26. Кокрен У. Методы выборочного исследования. – М.: Статистика, 1976.
27. Комаров М.С. Социальная стратификация и социальная структура // Социол. исслед. 1992.№7.
28. Лейман И.И. Наука как социальный институт. -Л., 1971.
29. Лекции по методике конкретных социальных исследований/ Под ред. Г.М. Андреевой.-М., 1972.
30. Логика социологического исследования. -М., 1987.
31. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія. Загальний курс: Підручник.- К.: Каравела, 2004.-456с.
32. Математика в социологии: Моделирование и обработка информации/ Ред. А. Аганбегян, Х. Блейлок, Ф. Бородкин, Р. Будон - М., 1977.
33. Мертон Р., Фиске М., Кендалл П. Фокусированное интервью: Пер. с англ. / Под ред. С.А. Белановского. – М.: Ин-т молодежи, 1991.
34. Моль А. Социодинамика культуры. -М.,1984.
35. Ноэль Э. Массовые опросы. -М., 1978. С.76–81.
36. Осипов Г.В. Теория и практика социологических исследований в СССР. - М., 1979.
37. Павліченко, П.П. Соціологія [Текст]/ Павліченко П.П., Литвиненко Д.А. – К. : Лібра, 2002. – 256 с.
38. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій. – 2-ге вид., доп. – К., 2007.
39. Паниотто В.І., Максименко В.С., Харченко Н.М. Статистичний аналіз соціологічних даних. – К.: КМ Академія, 2004.
40. Паниотто В.И., Максименко В.С. Количественные методы в социологических исследованиях. – К.: Наук. думка, 1982.
41. Піча, В.М. Соціологія [Текст] : загальний курс/ В.М. Піча. – К. : Каравела, 2000. – 248 с.
42. Полевая кухня: как провести исследование / Под ред. Н. Гончаровой. – Ульяновск: Симбирская кн., 2004.
43. Попова И.М. Социология. Вводный курс. –Киев: Тандэм, 1996.- 271 с.
44. Рабочая книга социолога. -М., 1983.
45. Рабочая книга социолога/ Отв. ред. Г.В. Осипов. -М., 1977.
46. Рукавишников В.О., Паниотто В.И., Чурилов Н.Н. Опросы населения. - М., 1984.
47. Семенова В.В. Качественные методы: введение в гуманистическую

- соціологію. – М.: Добросвет, 1998.
48. Сірий, Є.В. Соціологія [Текст]/ Сірий Є.В. – К. : Атіка, 2004. – 480 с.
 49. Скокова Л.Г. Біографічні дослідження в соціології: традиція і сучасний досвід. – К.: Ін-т соціології, 2004.
 50. Смелзер Н. Социология. - М., 1994.
 51. Соціологія: курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. За редакцією В.М. Пічі. Друге видання, виправлене і доповнене. Львів: «Новий світ-2000», 2002.- с.312.
 52. Соціологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів/ За ред. В.Г. Городяненка.- К.: Видавничий центр «Академія», 2005.- 560 с.
 53. Соціологія [Текст]/ під ред. Н.П. Осипова. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 336 с.
 54. Социологический справочник/ Под ред. Воловича В.И. –Киев, 1990. С.382.
 55. Социология. Основы общей теории: Учебное пособие/ Под ред. Осипова Г.В.–М.,1996.- 461 с.
 56. Социология: Практикум./ Сост. и отв. редакторы Миронов А.В., Руденко Р.И. -М.: Соц.-полит. журнал, 1993. С. 240.
 57. Социология/ Уч. Пособие под ред. проф. Тадевосяна Э.В.– М., 1995.С.272.
 58. Соціологія в соціальній роботі. Курс лекцій на допомогу студентам-заочникам / Укладач: Ходарченко К.О. – Чернігів: РВВ ЧДІСТП, 2004. – 40 с.
 59. Типология, классификация в социологических исследованиях. - М., 1982.
 60. Фуко М. Слова и вещи: Археология гуманитарных наук.- СПб., 1994.
 61. Штомпка П. Визуальная соціологія. Фотографія як метод дослідження. – М.: Логос, 2007.
 62. Штомпка П. Социология социальных изменений.- М., 1996.
 63. Черниш, Н. Соціологія [Текст]: курс лекцій/ Черниш Н. – Львів : Кальварія, 1996. – 70 с.
 64. Щепанський Я. Элементарные понятия социологии.- М., 1969.
 65. Юрій, М.Ф. Соціологія [Текст]/ Юрій М.Ф. – К. : Декор, 2005. – 552 с.
 66. Ядов В.А. Социологическое исследование: методология, программа, методы.- М., 1987.
 67. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: Добросвет, 1998.
 68. Яковенко Ю.И., Паниотто В.И. Почтовый опрос в социологическом исследовании. – К.: Наук., думка, 1988.
 69. Якуба О.О. Соціологія. Навчальний посібник для студентів. – Харків, 1996.
 70. http://uk.wikipedia.org/wiki/Українські_онлайн-бібліотеки

ДОДАТКИ

Додаток А – Орієнтовні теми для складання теоретичної частини програми соціологічного дослідження

1. Дитяча злочинність
2. Соціальна робота з дітьми-інвалідами
3. Девіантна поведінка
4. Неблагополучні сім'ї в Україні
5. Наркоманія
6. Становище незайнятої молоді
7. Діти вулиці
8. Сільська молодь
9. Молода сім'я
10. Сучасні форми жіночого рабства
11. Алкоголізм серед підлітків
12. Становище малозабезпечених сімей
13. Молодь і реформування українського суспільства
14. Соціальний портрет молоді
15. Профілактика наркоманії та СНІДу
16. Соціальний захист людей з функціональними обмеженнями
17. Дозвілля молоді
18. Делінквентні діти
19. Соціальні проблеми суспільства
20. Соціальні проблеми сирітства
21. Безробіття молоді
22. Соціальна реабілітація людей, що повернулися з місць позбавлення молоді
23. Студентська сім'я очима соціолога
24. Соціальні наслідки Чорнобильської катастрофи
25. Соціальна робота з людьми похилого віку
26. Стан материнства і дитинства в Україні
27. Ціннісні орієнтації
28. Соціальна мобільність українців
29. Культура спілкування
30. Лідерство і керівництво

* **Примітка:** номер теми відповідає порядковому номеру студента в журналі групи.

Додаток Б – Розробити анкету для визначеної категорії громадян:

1. Дитини, схильної до злочинності
2. Дитини-інваліда
3. Підлітка з девіантною поведінкою
4. Неблагополучної сім'ї
5. Людини з наркотичною залежністю
6. Незайнятої молоді
7. Дитини вулиці
8. Сільської молоді
9. Молодої сім'ї
10. Жінки, яка зазнала різних форм рабства
11. Підлітка, що вживає алкоголь
12. Малозабезпеченої сім'ї
13. Активної молоді
14. Сучасної молоді
15. Людини, що має наркотичну залежність або СНІД
16. Людини з функціональними обмеженнями
17. Молоді
18. Дітей, що вчиняють делінквентні дії
19. Пересічного українця
20. Дитини-сироти
21. Безробітної молоді людини
22. Людини, що повернулася з місць позбавлення волі
23. Студентської сім'ї
24. Людини, що постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи
25. Людини похилого віку
26. Жінки-матері
27. Громадянина України
28. Жителя України
29. Підлітків та молоді
30. Керівника підприємства, установи чи організації

* **Примітка:** номер анкети відповідає порядковому номеру студента в журналі групи.

Додаток В – Питання до модульного контролю

Модуль І Теорія, методологія та історія соціології

1. Що вивчає соціологія як наука.
2. Що є об'єктом соціології?
3. Що є предметом соціології?
4. Аргументуйте місце соціології в системі соціально-гуманітарних наук.
5. Які основні функції соціології як науки?
6. Які основні методи соціології як науки?
7. Що таке суспільство?
8. Охарактеризуйте основні ознаки суспільства?
9. Ознаки суспільства за Е.А. Шілзом.
10. Загальнонаукові теорії походження суспільства та їх сутність.
11. Охарактеризуйте соціологічні теорії походження суспільства.
12. За якими критеріями можна класифікувати сучасні суспільства?
13. Тенденції розвитку українського суспільства.
14. Складові соціальної структури суспільства та їх характеристика.
15. Що таке соціальна стратифікація?
16. М. Вебер про соціальні класи.
17. Які основні теорії соціальної стратифікації можна виділити?
18. Сутність та призначення соціальних інститутів.
19. Види соціальних інститутів.
20. Поняття та види соціальних організацій.
21. Визначте особливості соціальної структури українського суспільства.
22. Інтеграція та диференціація суспільства.
23. Охарактеризуйте основні канали соціальної мобільності?
24. Соціальна стабільність як необхідна умова існування суспільства.
25. Маргінальність як явище перехідного суспільства.
26. В чому значення соціальних змін?
27. Чим відрізняється вертикальна соціальна мобільність від горизонтальної?
28. Підходи до визначення особистості.
29. Як відрізняються поняття людина-індивід-особистість?
30. Що відносять до соціологічної структури особистості?
31. Охарактеризуйте поняття соціальна роль та соціальний статус.
32. Підходи до визначення «соціальний статус».
33. Теорії особистості та їх сутність.
34. Коли починається і закінчується процес соціалізації?
35. Охарактеризуйте етапи, форми та етапи соціалізації.

Продовження додатку В

Модуль II Спеціальні та галузеві соціологічні теорії

1. Що вивчає соціологія сім'ї?
2. Охарактеризуйте історичні форми шлюбу.
3. Чому сім'я розглядається як мала соціальна група та соціальний інститут?
4. Які функції сім'ї Ви знаєте?
5. Проаналізуйте основні проблеми сімей в Україні.
6. Охарактеризуйте основні тенденції розвитку сімей в Україні та світі.
7. Які типи сімей Ви знаєте?
8. Які особливості поняття «культура» з точки зору соціологічного аналізу?
9. Перелічіть основні складові культури.
10. Що таке масова культура та в чому її особливості?
11. Які функції виконує культура в суспільстві?
12. Охарактеризуйте особливості української культури на сучасному етапі розвитку України.
13. Що таке релігія? Які світові релігії Ви можете назвати?
14. Чому церкву розглядають як соціальний інститут?
15. Соціологія освіти як галузь соціології: поняття, об'єкт, предмет.
16. Що таке освіта?
17. Які функції виконує освіта?
18. Чи існує криза у системі освіти? В чому вона проявляється?
19. Сфера освіти та її соціологічне вивчення.
20. Освіта як соціальний інститут суспільства.
21. Соціологія девіантної поведінки як галузь соціології: сутність, об'єкт, предмет.
22. Що таке девіантна поведінка?
23. Які основні причини девіантної поведінки?
24. Які основні види девіантної поведінки?
25. Що таке соціальна норма?
26. Дайте визначення поняттям «правомірна» та «протиправна» поведінка.
27. Напрямки досліджень девіантної поведінки.
28. Основні шляхи подолання девіантної поведінки.
29. У чому полягає специфіка соціології управління як галузі соціології?
30. Визначте об'єкт, предмет соціології управління.
31. Охарактеризуйте функції соціального управління.
32. Проаналізуйте основні види соціального управління.
33. Охарактеризуйте основні стилі соціального управління.
34. Які сучасні тенденції розвитку соціології управління Ви можете назвати?
35. Порівняйте основні положення теорій Ф. Тейлора, А. Файоля та Е. Мейо.

Продовження додатку В

Модуль III Методи соціологічних досліджень у соціальній роботі

1. Соціологія в соціальній роботі як галузь соціології.
2. Основні напрямки досліджень у соціальній роботі.
3. Етика соціологічної діяльності.
4. Ким і коли був прийнятий Кодекс професійної етики соціолога України?
5. Основні етичні норми та етичні принципи Кодексу професійної етики соціолога України.
6. Що таке соціологічне дослідження?
7. Принципи соціологічного дослідження.
8. Які функції соціологічного дослідження Ви можете назвати?
9. Проаналізуйте основні етапи соціологічного дослідження.
10. Мета і завдання соціологічних досліджень на сучасному етапі розвитку суспільства.
11. Проаналізуйте види соціологічних досліджень за різними критеріями.
12. Основні напрямки соціологічних досліджень в сфері соціальної роботи.
13. Яке місце посідає програма соціологічного дослідження у його організації та проведенні?
14. Які види підсумкових документів у соціологічному дослідженні?
15. Охарактеризуйте основні компоненти програми соціологічного дослідження.
16. Що таке вибірковий метод та які його особливості?
17. Анкетування: сутність та особливості.
18. Види анкетування та їх характеристика.
19. Поняття анкети, види запитань анкети.
20. Переваги та недоліки анкетування.
21. Інтерв'ю: сутність та особливості.
22. Переваги та недоліки методу інтерв'ю.
23. Класифікація інтерв'ю.
24. Особливості інтерв'ювання у соціальній роботі.
25. Поняття та види методу спостереження.
26. Програма методу спостереження.
27. Переваги та недоліки методу спостереження.
28. Експеримент: сутність, особливості та функції.
29. Переваги та недоліки методу експерименту.
30. Етапи проведення експерименту.
31. Види експериментів та їх характеристика.
32. Що таке традиційний аналіз документів?
33. Поняття та види документів.
34. Поняття та процедура контент-аналізу?

Продовження додатку В

35. Поняття біографічного методу.
36. Види біографічних методів та їх характеристика.
37. Соціометрія: поняття та особливості використання у соціальній роботі.
38. Процедура проведення соціометрії.
39. Характеристика соціометричних критеріїв.
40. Поняття та функції методу експертних оцінок.
41. Процедура і види методу експертних оцінок.
42. Поняття та процедура методу Дельфи.
43. Поняття та види ретроспективних методів у соціології.
44. Соціодіагностика: сутність, об'єкт, предмет та призначення.
45. Соціоінженерія: предмет та характеристика.
46. Характеристика основних методів дослідження майбутнього.
47. Поняття та види тестів.
48. Метод вивчення преференцій у соціальній роботі.
49. Що таке звіт у соціологічному дослідженні? Яка структура звіту?
50. Вимоги до написання звіту соціологічного дослідження.

Додаток Г – Питання до заліку

1. Соціологія як наука: предмет, об'єкт, методи.
2. Соціологія в соціальній роботі як галузь соціології.
3. Закони соціології та їх характеристика.
4. Категорії та поняття в соціології.
5. Функції соціології як науки.
6. Методи соціології як науки.
7. Структура соціологічного знання.
8. Поняття «суспільства». Ознаки суспільства.
9. Теорії походження суспільства.
10. Соціальна структура суспільства.
11. Основні складові елементи соціальної структури суспільства.
12. Види соціальної структури суспільства та їх характеристика.
13. Поняття про соціальну стратифікацію. Теорії соціальної статифікації.
14. Поняття про соціальну мобільність. Види соціальної мобільності та їх характеристика.
15. Інституціоналізація як соціальний феномен.
16. Види соціальних інститутів.
17. Функції соціальних інститутів.
18. Соціальна організація та її ознаки.
19. Соціологічні підходи до вивчення особистості та її місця в суспільстві.
20. Соціологічна структура особистості.
21. Статусно-рольова теорія особистості та її сутність.
22. Диспозиційна теорія особистості та її сутність.
23. Теорія референтної групи та її сутність.
24. Агенти соціалізації та їх характеристика.
25. Форми соціалізації та їх характеристика.
26. Етапи соціалізації.
27. Соціалізація і соціальна адаптація як фактори формування особистості.
28. Соціологія сім'ї: об'єкт, предмет та сутність.
29. Типологія сімей та їх характеристика.
30. Поняття про шлюб, історичні форми шлюбу та їх характеристика.
31. Сім'я як соціальний інститут. Сім'я як мала соціальна група.
32. Ознаки сім'ї.
33. Фази життєвого циклу сім'ї.
34. Функції сім'ї в суспільстві.
35. Стан і тенденції розвитку сучасної сім'ї.
36. Соціологія культури як галузь соціології: об'єкт, предмет та сутність.
37. Поняття і сутність культури. Основні підходи до вивчення культури та їх характеристика.

Продовження додатку Г

38. Структурні елементи та форми вияву культури в житті людини і суспільства.
39. Види культури та їх характеристика. Масова культура її характеристика.
40. Функції культури.
41. Особливості національної культури у контексті відродження українського соціуму.
42. Поняття, предмет і методи соціології релігії.
43. Поняття про релігію, основні світові релігії.
44. Релігія як соціальний інститут. Еволюційні та організаційні форми релігії.
45. Функції релігії.
46. Соціологія освіти як галузь соціології.
47. Поняття освіти та її функції.
48. Соціологія девіантної поведінки як галузь соціології.
49. Поняття та види девіантної поведінки. Правомірна і протиправна поведінка.
50. Шляхи подолання девіантної поведінки.

Додаток Д – Питання до іспиту

1. Соціологія в соціальній роботі як галузь соціології: об'єкт, предмет та завдання.
2. Основні напрямки досліджень у соціальній роботі.
3. Етика соціологічної діяльності.
4. Ким і коли був прийнятий Кодекс професійної етики соціолога України?
5. Основні етичні норми та етичні принципи Кодексу професійної етики соціолога України.
6. Сутність та значення соціологічного дослідження.
7. Поняття та принципи соціологічного дослідження.
8. Функції соціологічного дослідження.
9. Етапи соціологічного дослідження.
10. Підготовчий етап соціологічного дослідження та його характеристика.
11. Етап збору первинної соціологічної інформації та його характеристика.
12. Аналіз та обробка соціологічних даних.
13. Етап написання звіту, підготовка висновків та рекомендацій.
14. Види соціологічного дослідження.
15. Програма соціологічного дослідження та її компоненти.
16. Методологічний розділ програми соціологічного дослідження.
17. Методико-процедурний розділ програми соціологічного дослідження.
18. Організаційний розділ програми соціологічного дослідження.
19. Вибірка у соціологічному дослідженні.
20. Види вибірки та їх характеристика.
21. Класифікація методів збору соціологічної інформації.
22. Метод соціологічного опитування та його різновиди.
23. Анкетування як метод збору соціологічної інформації.
24. Поняття про анкету, види запитань анкети.
25. Структура анкети.
26. Види анкетування: роздаткове, телефонне, пресове, поштове та їх характеристика.
27. Особливості анкетування у соціальній роботі.
28. Інтерв'ю метод збору соціологічної інформації.
29. Процедура проведення інтерв'ю.
30. Класифікація інтерв'ю.
31. Вимоги до особистості інтерв'юера.
32. Шляхи вдосконалення методу інтерв'ю.
33. Поняття та види документів.
34. Традиційний метод аналізу документів: сутність та процедура проведення.
35. Поняття та процедура контент-аналізу.

Продовження додатку Д

36. Історія виникнення методу спостереження.
37. Метод спостереження – сутність та призначення.
38. Види спостереження та їх характеристика.
39. Програма методу спостереження.
40. Переваги та недоліки методу спостереження.
41. Метод експерименту - сутність та призначення.
42. Види експериментів та їх характеристика.
43. Функції експериментів.
44. Переваги та недоліки експерименту.
45. Соціометрія як метод збору соціології інформації.
46. Поняття та види соціометричних критеріїв.
47. Способи представлення результатів соціометрії.
48. Поняття та функції методу експертних оцінок.
49. Процедура і види методу експертних оцінок.
50. Поняття та процедура методу Дельфи.
51. Переваги та недоліки методу експертних оцінок.
52. Поняття та види ретроспективних методів у соціології.
53. Соціодіагностика: сутність, об'єкт, предмет та призначення.
54. Соціоінженерія: предмет та характеристика.
55. Характеристика основних методів дослідження майбутнього.
56. Поняття та види тестів.
57. Переваги та недоліки методу тестування.
58. Метод вивчення преференцій у соціальній роботі.
59. Вимірювання та обробка соціологічної інформації.
60. Аналіз результатів соціологічного дослідження та складання звіту.